

Så väger du in stocklöpningsrisken i ditt sortval 2017

För riktigt tidig sådd rekommenderas Cantona KWS eller Smilla KWS. Mer om våra marknadssorter, hur det ges möjlighet till riktigt tidig sådd och vad det kostar att låta ett såfönster passera kan du läsa mer om i denna artikel.

För ett år sedan satte NBR större fokus på stocklöpningsproblematiken. Det senaste året har tre artiklar skrivits i Betodlaren kring ämnet och jag rekommenderar dig att läsa dem en gång till i en följd. I denna artikel spinner vi vidare på ämnet och fångar upp en del lösa trådar längs vägen samtidigt som årets resultat presenteras.

Fyra såtidpunkter

Som vi rapporterat om tidigare har upplägget på NBR:s stocklöpningsförsök ändrats. Vi sår numera vid fyra tillfällen för att effektivare fånga in den kritiska gränsen för stock-

FOTO: JOAKIM EKELOF

Stocklöpningsförsöket sås tätt. Med bara 4 cm mellanrum sås plantorna för att uppnå tillräckligt högt plantantal för att utvärdera stocklöpningsrisken.

År		2016	2016	2016	2016	2015	2014
Sådatum		29 mars	22 mars	12 mars	29 febr.	18 mars	14 mars
Vernalisationstimmar (VT)		101	117	136	155	146	135
led	Sort						
1	Orlena KWS	0	0	139	2 672	779	52
2	Cartoon	26	18	295	9 411	449	31
5	Cantona KWS	0	0	47	2 167	173	79
7	Kudo	13	0	96	9 053	378	-
10	Lombok	12	0	142	-	-	-
11	Ragna KWS	0	0	51	9 418	769	-
12	Daphna KWS	427	387	549	10 417	402	-
13	Smilla KWS	0	19	40	1 322	202	-
15	Klimt	115	92	949	13 478	-	-
18	Landon	-	37	529	-	-	-

löpning hos våra sorter. Vi sår första gången kring månads-skiftet februari-mars, för då vet vi utifrån historiska data att vi klivit över gränsen för vad våra sorter klarar. Därefter sår vi med 15–20 vernalisationstimmars (VT) intervall, i praktiken innebär det i stort sett var tionde dag. I första och sista sådden sår vi endast marknads- och observations-sorterna, medan alla anmälda sorter för provning läggs in i andra och tredje sådden. Så vi tar väl en titt på resultaten först.

Årets provning

Tabellen på sidan intill visar antal stocklöpare per hektar (vid 100 tusen plantor) för de fyra sådderna 2016 samt sådderna 2015 och 2014. I tabellhuvudet visas sådatum och antal vernalisationstimmar.

Innan vi gräver ner oss allt för djupt i siffrorna bör det nämnas att sådden den 29 februari gjordes med frö från 2015 då marknadsfröet inte var levererat vid denna tidpunkt. Litteraturen anger att den kritiska gränsen ligger omkring 140 VT. Vi konstaterar att sådden den 29 februari i år har resulterat i allt för många (155) VT för våra marknads sorter. Även om det finns tydliga skillnader mellan våra marknads sorter ligger de allra bästa på en allt för hög nivå.

Två sorter märker ut sig

När vi summerar vernalisationstimmarna för 2015 hamnar vi på 146. Denna nivå tycks ligga nära brytpunkten för många av sorterna. Nå-

ra sorter klarar sig riktigt bra, däribland Cantona KWS och Smilla KWS. Dessa sorter har också gått bäst i samtliga försök i tabellen ovan. Resultaten för Daphna KWS ska tas med en nypa salt då detta fröparti drabbats av inkorsning i förädlingen under 2016. Resultaten från 2015 ger troligen en mer rättvis bild av stocklöpningsrisken för Daphna KWS.

En rysare

Det såg länge ut som om vi stod inför ännu ett år med stora stocklöpningsproblem. I slutet av april kunde vi konstatera rekordhöga vernalisationsvärden och en relativt stor del av arealen sådd i mars månad. Som en skänk från ovan kom sedan värmen i maj och juni vilket räddade oss. Trots det varma vädret nådde vi skrämmande nära problemåret 2012:s vernalisationsnivåer. Bättre sorter och något senare medelsådatum 2016 blev säkert räddningen för oss denna gång.

Hur tidigt vågar jag så?

Jag skulle vilja sticka ut hakan och säga: "Du ska inte så innan den 20 mars om du inte vill ha problem med stocklöpare". Det är också mycket få daggrader att tjäna på att så innan den 20 mars. Flertalet försök har också visat att riktigt tidiga sådder

medför en stor risk för markpackning och sämre tillväxt. En viss geografisk skillnad finns dock.

Geografiskt område

Baserat på de senaste 28 årens väderdata kan konstateras att det finns en viss variation inom vårt betodlingsområde när det gäller stocklöpningsrisk. Om man kan leva med risken att man 2 av 28 år (7 procent) kan få problem med stocklöpare kan man i området kring Örtofta så den 20 mars. I området kring Jordberga och Köpingsbro bör man däremot vänta till den 25:e med att så. Se tabellen nedan.

Geografisk skillnad i VT. Sådatum anger brytpunkten för när man kliver över 140 VT i 2 utav de 28 senaste åren.

Plats	Sådatum
Örtofta	20 mars
Karpalund	21 mars
Köpingsbro	25 mars
Hasslarp	23 mars
Jordberga	25 mars

När såfönstret öppnas

Hur vanligt är det då att såfönstret öppnar sig tidigt, och vad riskerar man om man låter första såfönstret passera? För att krypa denna fråga närmare har jag återigen studerat historiska väderdata, i detta fallet från stationen i Örtofta. Utifrån ett antal kriterier har de första tre såfönstren definierats för vart år, ända tillbaks till 1988. Resultatet visar att det första såfönstret ofta öppnar sig i mars. Faktum är att det är cirka 80 procents sannolikhet att det går att så någon gång mellan den 15 och 31

Vernalisation

Vernalisation är ett uttryck för processen där plantans blomning induceras. För betans del är det temperaturen mellan sådd och den sista juni som styr. Temperaturen räknas om till ett antal vernalisationstimmar (VT) vilket beskriver stocklöpningsfrekvensen.

mars. Självklart är det stor variation mellan jordar, men de uppsatta kriterierna för ett såfönster stämmer mycket väl överens med de faktiska medelsådatumen för respektive år.

Missat såfönster kostar

Om såfönstret öppnas innan den 15 mars borde ingen fundera på att så. Risken är då allt för stor ur stocklöpningsynpunkt. Men om det öppnas mellan den 15 och den 20 mars finns det nog flera av er som börjar damma av maskinerna. För de riskbenägna finns det enligt ovanstående beräkningar anledning till att vara på hugget då det i hela 45 procent av åren gavs möjlighet till sådd inom detta intervall. Väljer man att släppa sådden förbi den 20 mars har möjligheten till marssådd sjun-

kit till 34 procent av åren.

Vi har även beräknat gapet mellan första och andra såfönstret. Skulle man missa/släppa första chansen tar det i genomsnitt cirka 15 dagar tills såfönstret öppnar sig igen. Som jag skrev i artikeln "När är tidig sådd för tidig" i Betodlaren nr 1 2016 så tappar man cirka 60 kg socker per dag i detta tidsintervall. Det betyder att om man ska försöka sätta kronor och ören på ett förlorat såfönster så hamnar prislappen på omkring 1 700 kr.

Sammanfattningsvis

Vi konstaterar att sannolikheten för att kunna så tidigt är hög. Sådd innan den 15 mars ska dock alltid undvikas! För dig som är riskbenägen, vädrets makter kommer med stor sannolikhet locka dig till sådd

mellan den 15 till 20 mars. Du ska vara medveten om att du löper extremt hög risk för stocklöpningsproblem i omkring 30 procent av åren om du bor i området kring Jordberga eller Köpingsbro. Risken är något lägre kring stationerna Örtofta, Karpalund och Hasslarp. Vid dessa tidiga sådder och kanske fram till och med den 25 mars ska någon av sorterna Cantona KWS eller Smilla KWS väljas. Därefter borde även Ragna KWS, Orlena KWS, Daphna KWS och Kudo kunna gå bra att så. Undvik sådd av Klimt, Cartoon, Landon KWS och Lombok i mars.

Joakim Ekelöf,
NBR Nordic Beet Research

Intresserad av bettäckning?

Vill du ha torra lagringsbetor, bättre nytta av rensverket, mindre packningsskador och mindre träningsvärk?

*Prova då maskinell täckning av Toptex.
Vi kör med två beprövade KLÜNDER-maskiner.*

Hartler Tygelsjö utför de flesta lantbrukssysslor.

Kontakta Magnus Hartler för mer information om bettäckning
• Magnus Hartler 0709-46 96 21 • m.hartler@hotmail.se